श्यावाश्व आत्रेयः।सविता। जगती ।

युञ्जते मन उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृहतो विपश्चितः।
वि होत्रा दधे वयुनाविदेक इन्मही देवस्य सवितुः परिष्टुतिः॥ ५.०८१.०१

विप्रस्य- मेधाविनः। बृहतः- महतः। विपश्चितः- द्रष्टुः सूर्यस्यानुग्रहेण। विप्राः- मेधाविन उपासकाः। मनः- चित्तम्। युञ्जते- योगमयं कुर्वन्ति। उत- अपि च। धियः- चित्तधारणाः। युञ्जते- योजयन्ति। एकः- असहायः। वयुनावित्- प्रज्ञानवित्। होत्राः- मन्त्रान्। होत्राशब्दो वाङ्नामसु पठितः। वि- विशेषेण। दधे- धृतवान्। देवस्य - द्योतनशीलस्य। सवितुः- प्रेरकस्य सूर्यस्यात्मनः। परिष्टुतिः। मही- महती भवति ॥१॥

विश्वा रूपाणि प्रति मुञ्चते कविः प्रासावीद्भद्रं द्विपदे चतुष्पदे।
वि नाकमख्यत्सविता वरेण्योऽनु प्रयाणमुषसो वि राजति॥ ५.०८१.०२

कविः- सूक्ष्मदर्शी। विश्वा- सर्वाणि। रूपाणि। प्रति मुञ्चति- सृजति। द्विपदे चतुष्पदे- मनुष्येभ्यो मृगेभ्यश्च। भद्रम्- कल्याणम्। प्रासावीत्- प्रकर्षेण सृजति। वरेण्यः- श्रेष्ठः। सविता- सूर्यः। नाकम्- आनन्दम्। वि- विशेषेण। अख्यत्- प्रकाशयति। उषसः प्रयाणमनु- उदयमनु। वि राजति- प्रकाशते। आध्यात्मिके तु कैवल्यप्राग्भारमनु विराजत इति भावः ॥२॥

यस्य प्रयाणमन्वन्य इद्ययुर्देवा देवस्य महिमानमोजसा।
यः पार्थिवानि विममे स एतशो रजांसि देवः सविता महित्वना॥ ५.०८१.०३

यस्य। देवस्य- द्योतनशीलस्य। महिमानम्- माहात्म्यम्। प्रयाणम्- प्रकर्षगमनम्। ओजसा- तेजसा। अन्ये- इतरे। देवाः। अनु ययुः- अनुगच्छन्ति। यः। पार्थिवानि रजांसि- लोकान्। विममे- व्याप्तवान्। महित्वना- महिम्ना। सः। एतशः- शुभ्रः। देवः सविता प्रकाशते ॥३॥

उत यासि सवितस्त्रीणि रोचनोत सूर्यस्य रश्मिभिः समुच्यसि।

उत रात्रीमुभयतः परीयस उत मित्रो भवसि देव धर्मभिः॥ ५.०८१.०४

उत- अपि च। सवितः- हे प्रेरक सूर्य। त्रीणि रोचना- त्रींल्लोकान्। यासि- परिगच्छसि। सूर्यस्य रश्मिभिः- आत्मरश्मिभिः। समुच्यसि- सङ्गतोसि। उत- अपि च। रात्रिम्- निशाम्। उभयतः। परीयसे- परिगच्छसि। आध्यात्मिके तु मनुष्यप्रज्ञामपि परिगच्छसि। धर्मभिः- स्वधर्मैः स्वनियतिभिः। देव- द्योतनशील। मित्रः- सुहृत्। भवसि- असि॥४॥

उतेशिषे प्रसवस्य त्वमेक इदुत पूषा भवसि देव यामभिः।

उतेदं विश्वं भुवनं वि राजसि श्यावाश्वस्ते सवितः स्तोममानशे॥ ५.०८१.०५

उत- अपि च। त्वम्। एकः। प्रसवस्य- प्रेरणस्य। ईशिषे- ईश्वरोसि। आत्मा हि चित्तवृत्तीनां प्रेरकः। उत- अपि च। यामभिः- अध्यात्ममार्गैः। देव। पूषा- पोषकः। भवसि। अध्यात्ममार्गे आत्मा हि पोषकः। उत- अपि च। इदम्- एतत्। विश्वम्- सर्वम्। भुवनम्- जगत्। विराजसि- प्रकाशयसि। आत्मनैव जगत् प्रकाशितं भवति। सवितः- प्रेरक सूर्य आत्मन्। श्यावाश्वः- प्राणाश्वोपासकः। ते- तव। स्तोमम्- मन्त्रम्। आनशे- व्याप्नोति॥५॥